

SKUP 2008 – 1

Prosjekt:	Bøndernes skjulte arbeidsleire
Medarbeider:	Gry Remme Nordvik
Publikasjon:	Østlands-Posten
Publisert:	April – desember 2008
Medium:	Avis
Tema:	Arbeidsliv/samfunn

Bøndenes skjulte arbeidsleire

Prosjekt: Bøndenes skjulte arbeidsleire
Publisert: Fra 24. april til 15. desember 2008. 23 artikler publisert. Den pågår ennå.
Redaksjon: Østlands-Posten, Stavernsveien 1, 3264 Larvik, 33163000, redaksjonen@op.no
Journalist: Gry Remme Nordvik, Ratoppen 18, 3270 Larvik, gry.nordvik@op.no, 99 20 37 13

Innledning

Sommeren 2008 avdekket Østlands-Posten tre ulovlige boplasser for minst 250 utenlandske arbeidere i Larvik.

En ble drevet som en formidlingscamp for opptil 120 mennesker i gamle campingvogner, hvor bønder over hele Larvik hentet billig arbeidskraft når de trengte det. Året rundt. Bøndene sa seg avhengig av ordningen.

Fem år etter at helsemyndighetene ville stenge leiren på grunn av «overhengende helsefare» pågikk driften for fullt. Kommunens gjentatte trusler om stengning har ikke fått følger. En av kommunens administrative ledere, og to profilerte politikere, benyttet seg i en årrekke av leiren for å få tak i arbeidskraft til gårdene sine.

Vi avslørte at:

- Landbruksnæringen systematisk, og over tid, har holdt en lav standard på boplassene for å få tilgang på billig arbeidskraft.
- Kontrollmyndighetene var kjent med ulovlighetene, men fulgte ikke opp.
- En kommunetopp og to politikere brukte folk fra leirene i egen landbruksproduksjon.
- Verken matvarekjedene, distributør eller produsentorganisasjon forsikret seg om at grønnsaker og bær produseres i henhold til egne etiske krav.

Det førte til at:

- Bama inspiserer to av leirene, og krever fra Gartnerhallen at forholdene utbedres med en gang.
- Gartnerhallen leier inn en lokal bedriftsrådgiver som settes inn i begge leirene.
- Kommunen handler og får fortgang i sakene.
- Minst 50 bønder i Larvik stiller med 10.000 kroner hver for å rydde opp i helårscampen.
- Bøndene etablerer selskapet Landbruksovernatting. Leiren er nå stengt inntil standarden er løftet.
- Leiren drevet av gründer og mangemillionær Tor Fuglestein, som produserer minigulrøttene «Knaskerøtter», blir betydelig oppgradert.
- Den tredje leiren ved jordbærgården Farmen i Kvelde legges ned. Bonden har slått seg konkurs.
- Bama skjerper kravene de sammen med landbrukets organisasjoner og Landbrukets Arbeidsgiverforening (LA), har stilt i veiledningen kalt «Ansettelse av utenlandske sesongarbeidstakere».
- Oppfølgingen fra Gartnerhallen av hver enkelt bonde skjerpes over hele landet.

To av leirene var kjent fra før da saken startet. Men verken ansvarlige myndigheter, politikere eller vi i Østlands-Posten, hadde noen anelse om det egentlige omfanget. Ikke før vi tok oss tid til å grave oss lengre inn.

Redegjørelse for arbeidet

a) Når og hvor arbeidet kom i gang, hva var ideen som startet det hele

Saken startet med et tips om at sesongarbeidere i april hadde tatt i bruk parkeringsplassen ved byens renseanlegg som boplass, noe som førte til forsøpling av ekskrementer og matavfall. Vi gjorde en enkel artikkel ut av det, men saken gjorde meg nysgjerrig.

Det har alltid vært mye sesongarbeidere i Larvik. Kommunen er blant landets største på grønnsaker og har i tillegg en god del jordbærproduksjon. Spørsmålet jeg stilte meg var:

Bor det en masse mennesker i biler, på rasteplasser og parkeringsplasser, i Larvik om sommeren? Hvem er de og hva slags forhold arbeider de under?

Det viste seg vanskelig å finne et nøyaktig tall på hvor mange arbeidsinnvandrere det er i Larvik, gjennom året og om sommeren. Søken etter tallene, ledet meg via Utlendingsdirektoratet, Institutt for arbeidslivs- og velferdsforskning (Fafo) og Statistisk sentralbyrå, skattemyndighetene og fagforeningene. Og med det endte vi opp med en artikkelserie om økende arbeidsinnvandring, manglende kontroll, svart arbeid og sosial dumping.

Serien lå litt på siden av den opprinnelige problemstillingen, som først etter syv artikler, ble tatt opp igjen. Sammen med en kilde reiste jeg ut til de tre største boplassene for utenlandske arbeidere i Larvik. Vi brukte hele dagen. Ved den tredje var to kommuneansatte på inspeksjon da jeg kom. Det ble gjort et intervju, de fortalte at leiren var under utbedring, og dagen etter sto saken:

På vei mot hevet standard

Østlands-Posten 24. april 2008 (Vedlegg 1)

Det tok flere uker før jeg fant ut at det var løgn. Gjennom saken avslørte vi også oss selv.

b) Hva var den sentrale problemstillingen ved starten av prosjektet?

Besøket til de tre boplassene gjorde inntrykk på meg, og saken tok en ny retning med spørsmålet:

Hvordan er det med tilsyn og kontroll av boplassene?

Det tok litt tid å forstå omfanget. Via bekjente, avtalte jeg et møte med en kilde med god kjennskap til bondemiljøet i Brunlanes i Larvik, hvor den største leiren lå. Været var fint, og vi spiste matpakkene våre sammen en formiddag ute ved en av strendene. Jeg fikk god informasjon om hvem som er hvem i et miljø jeg kjente lite til fra før.

Etter hvert som jeg tok kontakt med sentrale bønder, ble saken fra de fleste hold bagatellisert. Leire med eldgamle campingvogner til leie for utenlandske arbeidere var «bare var sånn det var» i Larvik. Få synes det var bøndenes, eller kommunens, ansvar hvordan arbeiderne bodde. Jeg lagde blant annet saken:

Mener standarden er god nok

Østlands-Posten 27. mai 2008 (Vedlegg 2)

Jeg brukte mye tid på å snakke med bønder, politikere, kommuneansatte, tillitsvalgte, folk på skattekontoret, ved de regionale skattemyndighetene, ved NAV og Arbeidstilsynet.

Det ble opprettet mange gode relasjoner. Men først etter å ha lest hele saksmappa ved avdelingen for plan- og byggesak i kommunen, leitet frem gamle saker fra Mattilsynet, snakket med en tidligere helsesjef og sett interne kommunenotater, fant jeg sakens kjerne.

Det viste seg at helsemyndighetene allerede i 2003 fikk «sjokk» da de ankom leiren i Brunlanes. Det ble gjort et vedtak om umiddelbar stengning på grunn av «overhengende helsefare», som aldri ble fulgt opp. Fem år etter pågikk driften for fullt. Det førte til oppslaget:

Ingen bedring i arbeidsleirene,

Bryter alle frister – ingen reagerer.

med undertitlene

Standarden er for dårlig og Alle leirene er ulovlige.

Østlands-Posten 12. juni 2008 (Vedlegg 3a/b)

c) Ble Pproblemstillingen endret underveis? I så fall, hvorfor og hvordan?

I flere dokumenter dukket en profilert bonde og lokalpolitiker opp. Han deltok i kommunens administrative håndtering av saken, som konsulent for bonden bak en av leirene. Det viste seg han også bruker leiren. Han sitter i tillegg som leder i planutvalget, hvor saken behandles flere ganger fordi pålegg om utbedring brytes. Politikeren snakker varmt for å gi driveren flere sjanser, uten at han opplyser om sin rolle eller erklærer seg inhabil.

Bonden som driver leiren forteller at politikeren har hjulpet ham mye, at han har inngått i en slags rådgivningsgruppe. Politikeren bekreftet at han hadde hjulpet til.

Jeg spurte meg da: «**Er det flere av de mange bøndene i administrasjonen eller det politiske miljøet som bruker arbeidscampen på Gui?»**»

Det var det. Noe først muntlige kilder bekreftet, deretter personene selv. Det ga oss oppslaget:

Kommunetopper bruker Gui-leiren

Østlands-Posten 13. juni 2008. (Vedlegg 4a/b)

Vi hadde på det tidspunktet slått fast at utenlandske arbeidere bodde under svært kummerlige forhold mens de jobbet på jordene til bønder over hele Larvik. I ulovlige leire hvor driverne ignorerte alle kommunens forsøk på opprydning – og at så vel kommuneadministrasjonen som politikere synes saken var vanskelig fordi landbruksnæringen sa seg avhengig av enkle boplasser med lett tilgjengelig og billig arbeidskraft. Vi spurte derfor: **Vet kjøperne av landbruksproduktene om situasjonen?**

Jeg kontaktet Gartnerhallen, Bama og Norgesgruppen og ba om å få møte ledelsen for å vise bilder av de tre største arbeidscampene i Larvik. Så langt kom jeg ikke, forespørselen utløste umiddelbar reaksjon og førte til følgende saker:

Vurderer stopp i jordbærkjøp

Østlands-Posten 14. juni 2008 (Vedlegg 5a/b)

Avtalene kan ryke, Krever rask opprydning i leiren.

Østlands-Posten 17. juni 2008 (Vedlegg 6a/b)

Betaler gjerne for å bedre standarden

Østlands-Posten 18. juni 2008 (Vedlegg 7)

– Leiren burde vært stengt

Planutvalget lar sommeren gå uten krav til bedring,

Østlands-Posten 21. juni 2008 (vedlegg 8)

Skal få orden i jordbæråkeren

Østlands-Posten 24. juni 2008 (Vedlegg 9)

Nå skal arbeidsleirene ryddes

Østlands-Posten 25. juni 2008 (Vedlegg 10a/b)

Tar de første spadetakene på Gui

Østlands-Posten 30. juni 2008 (Vedlegg 11)

Da saken først tok fart, var det mer enn nok å henge på alt som skjedde. Det meste dreide seg om jordbærfarmen i Kvelde og helårsleiren på Gui. Først da det ble etablert løsninger for begge stedene, kunne vi stille oss spørsmålet: **«Hvorfor lar mangemillionæren Tor Fuglestein sesongarbeiderne sine bo under lurvete forholde inne i skogen?»**

Det førte til sakene:

Tilbyr arbeiderne plasttelt

Østlands-Posten 3. juli 2008 (Vedlegg 12)

Plastteltet går ned

Østlands-Posten 10. juli 2008 (Vedlegg 13)

Siden har det meste handlet om oppfølging, både følge utviklingen mot bedring og holde saken varm med nye vinklinger. Hver gang vi har følt behovet for å slippe litt taket, har vi ramlet over mer rot fra kommunen, politikerne eller bøndene selv. Det har resultert i en rekke saker, blant annet:

– Må rydde opp

Arbeids- og inkluderingsminister Dag Terje Andersen i Østlands-Posten 18.juli 2008 (Vedlegg 14a/b)

Fortsatt rot i leiren på Gui

Østlands-Posten 20. september 2008 (Vedlegg 15)

Flere vil stenge arbeidsleiren

Østlands-Posten 24. september 2008 (Vedlegg 16)

Gjermund Bergaust slutter med jordbær - Har slått seg konkurs

Østlands-Posten 15.oktober 2008 (Vedlegg 17a/b)

Bøndene vil stenge arbeidscampen

Østlands-Posten 20.november 2008 (Vedlegg 18)

d) Kort beskrivelse av organiseringen av arbeidet, metodebruk, kildebruk, problemer underveis osv:

Feltarbeid har i denne saken vært den desidert viktigste arbeidsmetoden. Jeg har jobbet lite på telefon, men derimot oppsøkt personer og steder, og brukt mye tid på samtaler. Noe som satt meg på sporet av de rette spørsmålene, ga meg tilgang på dokumenter – og førte til flere gode kilder i ulike miljøer.

Jeg har brukt mange timer ute på bondelandet, og inne i kommunens korridorer. Tilstedeværelsen, og samtalen over en kopp kaffe, førte ikke bare til at jeg fikk se offentlige dokumenter, men også arbeidsnotater og dokumenter som ikke var journalført. Jeg føler meg sikker på at tilnærmingen ga meg mer enn jeg ville fått ved å sende en begjæring om innsyn på mail – en fremgangsmåte jeg brukte overfor Arbeidstilsynet.

Vik fikk ett tips i saken, angående sammenblanding av roller. Levert i postluka på avishuset, et hvitt ark med tekst fra maskin, og anonym avsender. Det handlet om at to sentrale bønder i Gartnerhallen benyttet seg av en av leirene. Jeg brukte vanlige nettsider til å få bekreftet roller og verv, snakket med kilder om bøndenes roller i Larviks landbruksmiljø – og reiste deretter ut til dem. Begge lot seg intervju og stilte opp på bilde.

Jeg har også hentet ut informasjon og bakgrunnsstoff fra Statistisk sentralbyrå, Utlendingsdirektoratet, Institutt for arbeidslivs- og velferdsforskning (Fafo), skattemyndighetene, NAV, Arbeidstilsynet og Fellesforbundet. Det har gitt meg påfyll i forhold til å tenke ut nye vinklinger.

Vi har tidvis styrt utviklingen i saken, tidvis hengt med da den begynte å leve sitt eget liv. Etter hvert som sakene dukket opp, hadde jeg flere møter med redaktørene, for å bli enige om hvilket spor vi skulle følge, hvilken tråd vi skulle nappe i.

Noen muntlige kilder

- * Rolf-Geir Hillestad, Torbjørn Hem og Raymond Mathisen i Fellesforbundet/LO
- * Rådgiver Erik Løwe ved Mattilsynet
- * Seniorinspektør Gunn Gjevestad i Arbeidstilsynet
- * Professor Geir Woxholt ved Universitetet i Oslo
- * Professor Jan Fridthjof Bernt ved Universitetet i Bergen
- * Politiker Finn Øivind Gabrielsen i Larvikslista
- * Bonde, planutvalgsleder og bruker av Gui leir, Per Manvik (Frp)
- * Saksbehandler Ingunn Baarnes i Larvik kommune
- * Tidligere helsesjef Bjørn Evensen i Larvik kommune
- * Leder Bård Jacobsens ved Larvik Læringscenter og byens norskskole
- * Einar Kolstad ved Landbrukskontoret i Larvik
- * Helsesjef Hans Christian Nygård i Larvik kommune
- * Rådmann Arve Semb Christoffersen i Larvik kommune
- * Byggesakssjef Tom Aasrum i Larvik kommune
- * Miljøinspektør Hans Christian Nygård i Larvik kommune

- * Branningeniør Roar Asbjørnrød ved Larvik brannvesen
- * Bonde og markedsansvarlig Clas Huseby i Gartnerhallen
- * Kvalitetssjef Jens Strøm i Bama
- * Direktør for samfunnsansvar Magne Svartbekk i Bama
- * Daglig leder Arnt Foss i Gartnerhallen
- * Markedssjef og bonde i Larvik, Clas Huseby i Gartnerhallen
- * Styremedlem og bonde i Larvik, Rune Dreng i Gartnerhallen
- * Informasjonssjef Hanne Linnerst i Bama

- * Anna Hansen, engasjert polakk i Larvik
- * Fire polske arbeidsinnvandrere, tidligere bosatt i en av arbeidscampene
- * Et polsk par bosatt i en av arbeidscampene
- * Bedriftsrådgiver Sverre Diesen, leid inn av Gartnerhallen
- * Bonde Kristian Gudem som driver Gui leir i Brunlanes
- * Bonde Gjermund Bergaust som driver egen jordbærleir ved gården i Kvelde.
- * Bonde og gründer Tor Fuglestein som også har en leir i Kvelde
- * Kona Kari Fuglestein som er involvert i egen gårdsdrift
- * Sukkerertbonde Morten Johansen og jordbærbonde Thorleif Müller på Nøtterøy
- * Blant andre bøndene Ole Anton Agnes, Henrik Berg, Knut Harald Fredriksen, Sondre Austein, Nils Melau og Nils Ivar Kaupang i Larvik

Noen skriftlige kilder

- * Kommunens arkiv; plan- og byggesaker, blant annet:

- Forslag til vedtak og referat fra møter i Planutvalget i Larvik (2006 – 2008)
- Brevkorrespondanse mellom kommunen og nabo til Gui leir ang klagesak 2007
- Møteinnkallinger og en rekke møtereferat fra Plan- og byggesak 2007
- Brev mellom Plan og byggesak og bonden Kristian Fredrik Gudem 2005 til 2007
- Notater fra helsetjenesten til Plan- og byggesak ang manglende oppfølging av Gui leir, samt om leiren til Tor Fuglestein (2005)
- Interne notater Plan- og byggesak
- Befaringsrapport Øvre Gui 19. juni 2003, notat fra helsetjenesten
- Pålegg om stans av virksomheten på grunn av overhengende helsefare fra kommunelegen 2003
- Brev med krav om utarbeidelse av reguleringsplan for Gui 2003.

- * Referater fra politiske møter i kommunens planutvalg, med tilhørende dokumenter.
- * Rolle- og foretakssøk i Brønnøysund og ved nettsiden www.purehelp.no
- * Postlister; brev mellom bonde Gjermund Bergaust og avd for Plan Byggesak Landbruk og Miljø mars 2008.

- * Mattilsynet

- Internt notat fra befarings hos Tor Fuglestein i Kvelde 2005
- Varsel om pålegg etter inspeksjon (på Gui) mai 2005
- Kopi av e-poster mellom en ansatt i kommunen og Mattilsynet

- * Arbeidstilsynet

- Tilsynsrapport fra inspeksjon hos Gjermund Bergaust (18. juni 2008)
- Vedtak om varsel om pålegg og vedtak om pålegg (8. juli), begjærte innsyn via mail
- Svar fra Gjermund Bergaust til Arbeidstilsynet 11. juli 2008, begjærte om innsyn via mail

- * Tips levert med sort skrift på hvitt ark, uten underskrift, levert i avishusets postkasse.

- * Arkivet i Østlands-Posten, gamle saker

Bakgrunnsstoff

- * Regjeringens handlingsplan mot sosial dumping
- * Foredraget Arbeidsinnvandring til Norge – erfaringer og framtidssutsikter, Line Eldring, Fafo
- * Stortingsmelding nr. 18 (2007 – 2008) Arbeidsinnvandring, punkt 7.3 Arbeid mot sosial dumping
- * Kommuneplanens § 9 «Bestemmelser for Annet byggeområde camping»
- * Forvaltningslovens § 6 (habilitetskrav).

Hemmelige kilder

- * To kilder i offentlige instanser
- * Kilde med god kjennskap til bondemiljøet i Brunlanes
- * Syv kilder med polsk bakgrunn

7. Hvor mye arbeidstid og fritid er brukt på prosjektet?

Artikkelserien som utløste hovedsaken ble løst innen ordinær arbeidstid. Da jeg fant ut at ingen av arbeidsleirene hadde de nødvendige godkjenningene, og at flere av de involverte i den administrative og politiske ledelsen hadde egeninteresser i rollen som bønder, ble det jobbet lengre dager.

Jeg fikk komme og gå som jeg ville, og skrev overtid de kveldene jeg reiste ut for å treffe kilder.

Saken var kompleks. Å holde rede på historien ble etter hvert like viktig som å vite hvem som hadde sagt hva – spesielt i møte med politikerne. Samtidig var det ferieavvikling i redaksjonen, få folk og unge vikarer. Vi diskuterte flere ganger å sette inn mer krefter, men hadde rett og slett ingen andre å bruke.

At jeg er småbarnsmor, med to barn (ett og fire år) er en del av bildet. Minstemann er født med en kronisk lidelse som gjorde at han var mye syk da saken tok av, jeg var ofte på sykehuset med ham. Det ga noen ekstra utfordringer, særlig på dager da barnas far var bortreist. Uten gode sjefer ville det aldri gått.

Da Bamas ledelse plutselig dukket opp ved en av arbeidscampene en tidlig ettermiddag, løp nyhetssjefen ut for å få tak i barneseter, som han sendte med en annen journalist opp i barnehagen slik at min mor kunne kjøre fra nabobyen og hente ungene da barnehagen stengte. Selv om det føltes tøft der og da, med skapte også mye latter og samhold.

8. Spesielle erfaringer du vil nevne

Den viktigste erfaringen er hvor mye lenger du kommer ved å reise ut av kontoret. Det er der ute, i møte med folk, historiene kommer. Å grave seg ned i papirer, for å finne nødvendig dokumentasjon, har i denne saken vært den enkleste delen av jobben – papirer har ikke temperament. Det har norske bønder, og jeg håndterte en god porsjon av dem denne sommeren.

Jeg ble flere ganger bedt om å pelle meg vekk fra privat grunn. To ganger gikk jeg noen skritt tilbake, slik at jeg sto på offentlig vei. Begge gangene ble jeg etter en times venting i skogkanten, invitert tilbake. Jeg la vekt på å se folk i øya, alltid ta de i hånda. Jeg sendte alle sakene mine i full bredde på mail til alle berørte parter, eller jeg ringte og leste opp hva som ville komme i morgendagens avis. Jeg endret svært lite. Det førte til mye diskusjon, men var også en øvelse i å bli enige om å være uenige. Jeg er sikker på at det styrket saken, fordi alle berørte valgte å snakke istedenfor å si «ingen kommentar».

Det kokte i sommer. I ettertid er det åpenbart at vi kunne gått langt mer systematisk og grundig til verks. Jobbet mye mer med fremstillingen på trykk, med spissing, vinkling og bilder. Hver sak kunne med fordel vært strammet opp, og vi skulle gjort ennå flere forsøk på å få de utenlandske arbeiderne selv i tale. At de bare smilte og nikket og sa «very good» var en stor utfordring vi burde lagt breidsiden til for å løse.

Vi planla hele veien å lage saken «Livet i leiren». Men uansett når vi dukket opp, kom bonden som drev stedet. Han snakker flytende polsk, og med ham i nærheten, sa ingen noe som helst. De som var villige til å snakke, ville bare møte journalisten på mørke parkeringsplasser langt unna. Det ble arrangert flere slike møter.

Selv om jeg brukte tolk, var språket en hindring.

Etter de første avsløringsoppslagene uteble reaksjonene. Landbruket representerer en vesentlig næring i Larvik, den favner vidt og det ble tidlig klart for oss at vi gjennom våre avsløringer utfordret en av de tyngste maktstrukturene i lokalmiljøet. Noe vi blant annet fikk bekreftet gjennom et innlegg fra tidligere ordfører Olav Bergene Holm, en av brødrene bak larvikskonsernet Bergene Holm AS. (Vedlegg 19)

Da vi hadde nok stoff til å fortelle litt om livet i leiren, om hvordan den utviklet seg til et sted hvor 120 mennesker bodde mens de måtte gjøre fra seg i dusjen fordi det ene vannklosettet i nærheten alltid var tett, hadde saken pågått i lang tid – og nærmet seg en løsning. Debatten raste, med leserinnlegg, nettinnlegg, mailer og telefoner til redaksjonen. Jeg skrev selv en kommentar lørdag 19. juli (Vedlegg 20)

Får å unngå «overkill», og fordi saken på mange måter var løst, valgte vi å ikke fullføre «Livet i leiren». Vi var gjennom hele saken forsiktige med tabloide virkemidler, selv om det fristet. Spørsmålet vi stilte oss var: Skal vi sjokkere for å skape endring? I et lite lokalsamfunn hvor vi utfordret etablisementet, valgte vi å holde oss til en mer nøktern fremstilling. Vi ønsket heller ikke at saken skulle oppfattes som en vendetta mot de tre bøndene som sto bak de tre leirene. Vi ønsket å synliggjøre de mange som sto bak, næringens ansvar, og vi ønsket å få til en endring. Saken gikk mye lenger enn å handle om tre ulovlige boplasser. Den handlet om en hel næring. Blant overskriftene vi droppet, var «Måtte bæsje i dusjen» og «Mangemillionær lar arbeiderne bo i plasttelt».

I ettertid har vi flere ganger spurt oss om det var en riktig vurdering.

Det var også en erfaring å jobbe uten konkrete instanser å forholde seg til, uten en «etat for arbeidsinnvandrere i landbruket» og uten en interesseorganisasjon for menneskene det handlet om. Arbeids- og inkluderingsminister Dag Terje Andersen, som fulgte saken, var klokkeklar i sine uttalelser om at det ikke er regelverket, men i denne saken Larvik kommune, det var noe galt ved.

Lokalt ble den likevel bagatellisert. Det var ledelsen i Gartnerhallen og Bama som i hovedsak utgjorde de kritiske røstene, en ledelse som først reagerte på Østlands-Postens initiativ. Bama har de siste årene lagt stor vekt på sin etiske profil, og har et eget sett med regler de gjennom produsentorganisasjonen Gartnerhallen krever at norske bønder innenfor Bama-systemet skal følge. Oppfølgingen av disse kravene viste seg imidlertid å være svært dårlig, noe Bama har gjort noe med etter erfaringene i Larvik. De har nå tydeliggjort ansvaret landbruksnæringen har for innkvartering av sesongarbeidere, og krever gjennom Gartnerhallen bedre oppfølging av hver enkelt bonde. Vi lot dem slippe litt lettvint unna – i alle fall for denne gangen.

Ofte handler arbeidet i en lokalavis om å løse flere saker om dagen, og de sakene som er vanskelig tilgjengelig, blir ofte skjøvet unna. Det var i 2003 helsemyndighetene avslørte de verste forholdene i helårsleiren på Gui, noe vi laget et par saker på den gangen. Det gjorde vi i 2007 også, da politikerne i planutvalget var på befarings. Hva vi oppdaget da vi brukte litt mer tid i 2008, har gitt en varig vekker.

Larvik, 16. januar 2009
Gry Remme Nordvik